

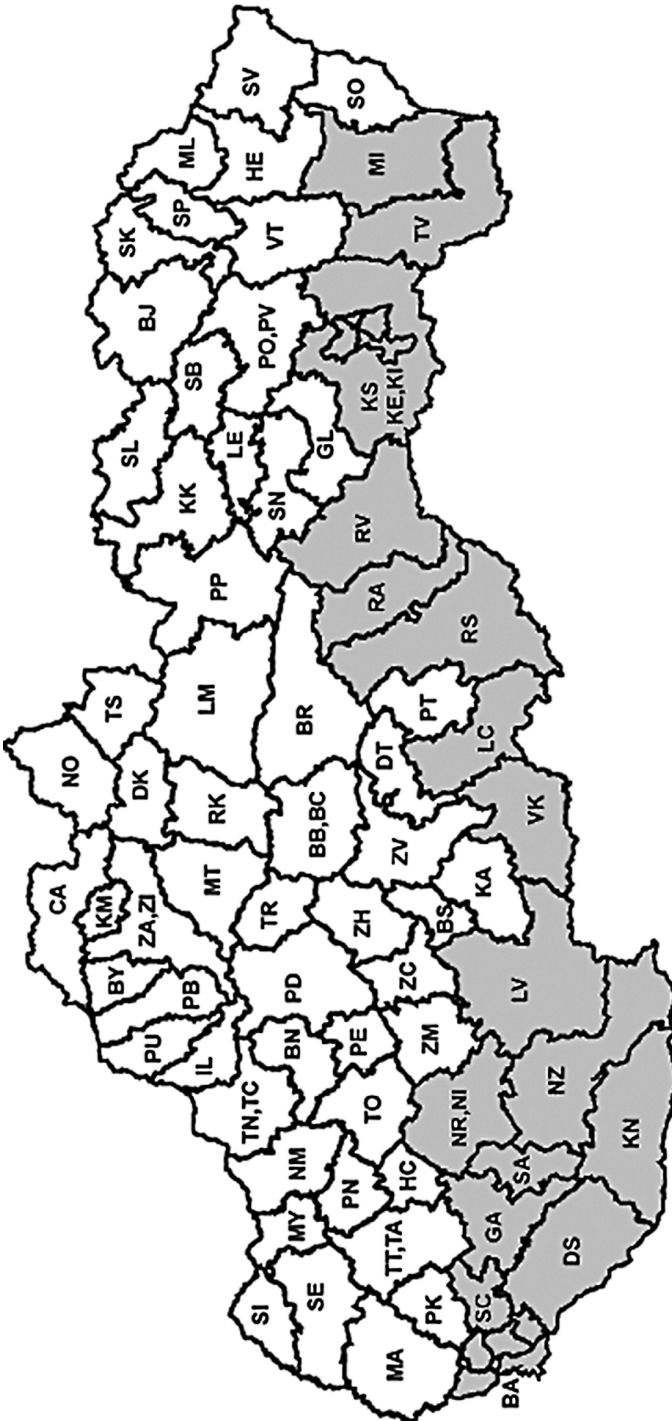
Ravasz Ábel

Szlovákiai magyarok mint választók, 2009–2013

Az 1998 óta fennálló „szlovákiai magyar egypártrendszer” 2009 második felében, a Most-Híd nevű interetnikus párt létrejöttével adta át ismét a helyét a többpártrendszernek. Ez az egy évtizednyi szünet után újból szükségessé tette a szlovákiai magyar választói viselkedés komolyabb tanulmányozását: míg az 1998–2009 közötti időszakban a Magyar Koalíció Pártja (MKP) monopolhelyzetben csak az érdektelenséggel, valamint a magyar szavazókat megszólítani alig-alig megpróbáló szlovák pártokkal harcolt a voksokért, addig 2009 után a Híd és az MKP fej a fej mellett vívott kemény és kiegyenlített harcot folytat értük.

A következőkben arra vállalkozom, hogy az elérhető közvélemény-kutatói, választási és népszámlálási adatok másodelemzésével felvázoljam a szlovákiai magyar választói viselkedés legfontosabb sarokpontjait. Elsősorban arra keresem a választ, hogy kit, hányan és miért választottak a szlovákiai magyarok az elmúlt évek során, és hogy mi volt az újraszülető kétpártrendszer eddigi hatása a szlovákiai magyarság választói magatartására.

Az általam használt adatok elsődleges forrása a szlovákiai Focus ügynökség által elvégzett „Dél-Szlovákia” (Južné Slovensko) nevű mintavételsorozat. A Dél-Szlovákia kutatás kizárólag a déli járásokban élő magyar szavazókat szólította meg, minden alkalommal kb. 700 fő feletti, nemek, életkor, iskolázottság, településméret és régió szerint egyaránt reprezentatív mintával. A lekérdezést a válaszadó saját választása szerint magyar és szlovák nyelven egyaránt lefolytathatták, és a mintába csak aktuálisan választó – 18 év feletti – állampolgárok kerülhettek be. A sorozat, melynek előkészítésében és lebonyolításában az elmúlt években jelen sorok írója is részt vett, jelenleg hetedik körénél tart, ezért lehetőséget ad idősoros adatelemzésekre is. Emellett, ahol fontosnak tartom, ott egyéb adatforrásokat is bevonok az elemzésbe, azok lehetőség szerint legpontosabb megjelölésével.



1. ábra. Szlovákia magyarlakta járásai, egyben a Dél-Szlovákia kutatás területe

Szlovákia európai összehasonlításban is viszonylag gyakran szólítja az urnákhoz választóit. Az MKP 2009. júniusi felbomlása óta immár négy alkalommal mérhette össze erejét a két párt: 2009-ben a megyei választáson – Szlovákiában a megyei közgyűlések tagjait és a megyefőnököt/ispánt is közvetlenül választják –, 2010-ben parlamenti és helyhatósági választáson, 2012-ben pedig ismét, ezúttal előrehozott parlamenti választásokon.¹ (Hasonló tempó ígérkezik a következő években is: az ország 2013-ban megyei, 2014-ben helyhatósági, EP- és elnökválasztásra készül.) Ez a négy választási kör megadhatja azt az alapvető elemzési keretet, amelyhez azután a puhább, attitűd-adatokat hozzá lehet rendelni.

Megyei választások, 2009

A 2009 novemberében rendezett megyei választások kevesebb, mint öt hónappal az MKP és a Híd szétválása után kerültek megrendezésre, és éppen ezért elsősorban az új politikai formáció erőpotenciáljának megmértetését jelentették. A két párt elsődlegesen önállóan indított jelöltek. Emellett az MKP Pozsony megyében – ahol a magyarság aránya viszonylag alacsony – a mérsékelt jobboldali pártokkal vállalt koalíciós szövetséget, a Híd pedig két helyen is kisebb súlyú pártokkal szövetkezett. A választások a két párt rivalizálásában végül fölényes MKP-sikert hoztak: 40 saját képviselőjükkal szemben a Híd csak kettőt tudott bejuttatni a megyei közgyűlésbe. Ez a szám összességében jelentős mennyiségi visszalépést jelentett a 2005-ös megyei választásokhoz képest, ahol az MKP 53 saját és 27 koalíciós megyei képviselőt szerzett.

1. táblázat: A 2009-es megyei választás képviselőválasztásának eredménye

Megye	MKP	Híd	Eredmény
Pozsony	jobboldal junior partnere	önálló indulás	5+21 - 1
Nagyszombat	önálló indulás	önálló indulás	11 - 1
Trencsén	nem indult	önálló indulás	0 - 0
Nyitra	önálló indulás	kis pártok szövetségében	13 - 0

¹ 2009 első félévében további két választást rendeztek: a (szintén közvetlen) elnökválasztást, valamint az Európai Parlamentbe történő választást. A Híd kiválása az MKP-ból politikai megfontolásokból kifejezetten az EP-választások utánra került időzítésre, azokon tehát (még utoljára) a „nagy” MKP mérettethette meg magát. A felsorolás nem tartalmazza a 2010-es, sikertelen népszavazást sem.

Zsolna	nem indult	önálló indulás	0 - 0
Besztercebánya	önálló indulás	zöldekkel szövetségben	7 - 0+1
Eperjes	önálló indulás	önálló indulás	0 - 0
Kassa	önálló indulás	önálló indulás	4 - 0
Összesen			40+21 - 2+1

A képet némileg árnyalja, ha megnézzük az egyes járások eredményeit. A megyei választások eredménye csak bonyolultan értelmezhető, hiszen a szavazók nem listára, hanem személyekre szavaznak, akár több párt jelöltjeit és függetleneket is kombinálva. Az egyes pártok erejének leghatásosabb mutatója ilyen körülmények között a medián jelölt által begyűjtött szavazatok száma – azaz, hogy hány voksot kapott a párt „középső” jelöltje a szavazóktól. A 18 olyan magyarlakta körzet² közül, ahol az MKP és a Híd is elegendő jelöltet indított a medián jelölt meghatározásához, 16-ban az MKP ért el jobb eredményt, egyben a Híd, egyben pedig pontosan megegyező a két párt esetében ez a mérőszám. A Híd az ilyen körzetek kétharmadában az MKP eredményének felét sem tudta elérni.

2. táblázat: A 2009-es megyei választás képviseléválasztásának eredménye, a magyarlakta „körzetek” medián szavazatai (Forrás: Szlovák Statisztikai Hivatal, www.statistics.sk)

Megye	Járás/körzet	Medián szavazat		Híd/MKP
		MKP	Híd	
Kassa	Nagymihályi járás	1370	1495	109%
Pozsony	Pozsony 3 (Pozsonypüspöki)	766	766	100%
Nagyszombat	Galántai járás	3428	2196	64%
Nyitra	Komáromi járás	5985	3665	61%

2 A megyei választások – hatalomtechnikai megfontolások miatt – bonyolult területi rendszerben zajlanak. Az alapegység a járás – az Érsekújvári járás azonban két adminisztratív körzetre van osztva, és esetében ez választási körzetekre is lefordítódik (miközben a rendszer az ország többi adminisztratív körzetét ignorálja). Kassa város négy járásra van felosztva, Pozsony megye azonban teljesen ignorálja a járási felosztást, és 18, zömében egymandátumos körzetre került felosztásra, beleértve a magyarlakta Szenci járást is. Az elemzés során a legkisebb értelmes egységeket használtam: általában a járásokat, Érsekújvár esetében a két adminisztratív körzetet, Pozsonyban pedig a nagy arányban magyarlakta választási körzetekre korlátoztam az elemzést. A szlovák jegyzék a járásokat római, a választási körzeteket pedig arab számokkal jelöli.

Nagyszombat	Dunaszerdahelyi járás	6856	3623	53%
Besztercebánya	Rimaszombati járás	2951	1535	52%
Kassa	Rozsnyói járás	2165	1047	48%
Pozsony	Pozsony 15 (Szenc 1)	641	298	46%
Kassa	Kassa-vidéki járás	2238	979	44%
Nyitra	Érsekújvári körzet	2917	1257	43%
Nyitra	Lévai járás	3463	1449	42%
Kassa	Töketerebesi járás	2944	1186	40%
Nyitra	Vágsellyei járás	2366	898	38%
Besztercebánya	Losonci járás	2208	743	34%
Besztercebánya	Nagyrocei járás	1012	297	29%
Pozsony	Pozsony 16 (Szenc 2)	826	240	29%
Pozsony	Pozsony 18 (Szenc 4)	555	131	24%
Nyitra	Párkányi körzet	4714	989	21%

Érdemes megjegyezni azt is, hogy miközben a Híd a magyarlakta járások közül Nagykürtösön, illetve a Kassa III járásban nem állított jelentősebb számú jelöltet, az MKP Nyitra és a négy kassai járás esetében sem indított a potenciális jelöltek számának felét elérő nagyságú listát. Ezekben a járásokban csak a két párt legerősebb jelöltjeit tudjuk összehasonlítani: közülük az MKP Nagykürtösön, illetve Kassa belvárosában volt eredményesebb, a Híd viszont hozni tudta a maradék három kassai körzetet és Nyitrát.

3. táblázat: A 2009-es megyei választás képviselőválasztásának eredménye, a „hiányzó” körzetek maximális szavazata (Forrás: Szlovák Statisztikai Hivatal, www.statistics.sk)

Megye	Járas/körzet	Maximum szavazat		Híd/MKP
		MKP	Híd	
Kassa	Kassa IV.	513	1324	258%
Kassa	Kassa III.	143	355	248%
Kassa	Kassa II.	374	722	193%
Nyitra	Nyitrai járás	1540	2292	149%
Kassa	Kassa I.	986	805	82%
Besztercebánya	Nagykürtösi járás	2392	1062	44%

A pártok a megyefőnök-jelöltek állításakor gyakorlatilag „kitértek” egymás elől, és nem zajlott le közvetlen harc jelöltjeik között. A Híd Pozsonyban (5,1%), Nagyszombatban (17,7%) és Eperjesen (0,5%) indított saját jelöltet, az MKP pedig egyedül Nyitrán (26,9%), de egyiküknek sem sikerült bejutni a választások második körébe. Kassán, hatalmi megfontolásokból, a két párt egyaránt egy baloldali nagykoalíció junior partnere volt, Pozsonyban pedig egy jobboldali összefogás partnere az MKP – végül mindkét jelölt megválasztásra is került. Az elnökválasztások legfontosabb üzenete talán az átszavazási hajlandóság volt: a magyar szavazók Nagyszombatban a hidas Gál Gábor, Nyitrán pedig az MKP-s Bíró Ágnes mögött látszottak összezárni.

Összességében tehát az MKP sikeresen verte vissza a Híd első támadását, és – ez a későbbi eredmények szempontjából vált különösen fontossá – erős megyei szintű bázist hozott létre a párt számára. A Híd széles körű jelöltállításával növelni tudta a párt ismertségét, és sikerült néhány képviselőt is bejuttatnia a közgyűlésekbe. A Híd összességében és átlagosan az MKP erejének 20–60%-át tudta hozni az egyes körzetekben. Az MKP ezen a ponton még részben meg tudta tartani korábbi szövetségi rendszerét, a Híd – mely magát az együttműködés pártjaként definiálta – ekkor még nem talált maga mellé igazán potens szövetségeseket. A Híd sikeresen teljesített a nagyvárosokban (Pozsony, Nyitra, Kassa) és a vegyes körzetekben, ami a párt interetnikusságából származó potenciálját bizonyította.

Parlamenti választások, 2010

A 2010 júniusában, fél évvel a megyei választások után rendezett parlamenti választások tétje előzetesen is nyilvánvaló volt: elsősorban az, hogy a két párt közül kinek sikerül bejutni, és ki marad kint. Mivel a „nagy” MKP teljes tábora 2006-ban 12,45%-os volt, a Híd pedig új szlovák szavazók bevonására is számított, három eshetőség tűnt lehetségesnek: az MKP bejut, a Híd kint marad; ennek ellentettje; illetve hogy – egy szerencsés eloszlás esetén – mindkét párt bejut. Az a veszély, hogy mindkét párt a parlamenten kívül maradjon, nagyon alacsony maradt a választási matematika (5%-os bejutási küszöb) miatt. A választók akarata szerint végül a Híd lett a bejutó, 8,1%-os eredménnyel, az MKP viszont 4,3%-ot szerezve a vonal alatt maradt.

A korai előzetes felmérések alapján az MKP állt jobban: a Fórum Intézet márciusi, a magyarok körében végzett kutatása szerint az MKP akkor 50,7%-on, a Híd pedig 28,1%-on állt a magyarok körében.³ Jelentősen eltérő

3 Lampl Zsuzsanna: A rejtőzködés misztériuma, avagy adatok az MKP és a Most-Híd választási eredményéhez. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 2010. 2. sz., 47–61.

képet mutatott a Focus 2010. januári, szintén a magyarok körében végzett mérése, amely akkor 28,6%-ra taksálta az MKP-t, és 24,9%-ra a Hidat. A két eredmény egymással teljes egészében kibékíthetetlen: gyakorlatilag irreális, hogy a januári paritásos eredmény után az MKP márciusban jelentős, csaknem kétszeres előnyre tegyen szert, hogy azután a júniusi választásokon jelentősen alulmaradjon a Híddal szemben. A mérést vezető Lampl Zsuzsanna rejtőzködéssel kapcsolatos érvelése sem tud kielégítő magyarázatot adni arra, hogyha a Focus januárban ilyen eredményre jutott, és annak tendenciáját a januári választási eredmények is megerősítették, a Fórum hogyan mérhető radikálisan eltérő eredményt márciusban.

A Focus össz-szlovákiai mintáit nézve szintén a paritásos narratíva látszik logikusabbnak. A két párt eredménye a teljes választási időszak során a konfidencia-intervallumon belül, egymást váltogatva táncolt. Lampl érvelése a rejtőzködő szavazókkal kapcsolatban annyiban igaz, hogy az MKP alatta teljesített az elvártnak: ez azonban a jelek szerint maximális esetben is kb. 0,8 – 0,9 százaléknyi szavazót érínthetett. A Híd kiugróan magas választási eredménye végül inkább a rejtőzködő *szlovák* szavazóknak volt köszönhető. A váratlanul magas magyar Híd-támogatók egy része ún. taktikai szavazó lehetett: olyan MKP-szimpatizáns, aki azért szavazott a Hídra, hogy a másik párt is bent legyen a parlamentben. Ez a jelenség egyébként elsősorban a mediális térnek volt köszönhető: miközben a releváns nyilvános közvélemény-kutatási adatok már hónapok óta paritásos helyzetet, vagy a Híd kis előnyét prognosztizálták, az MKP vezető politikusai azt a stratégiát választották, hogy saját pártjuk potenciálját magasan túlbecsülő, a Hídet pedig bagattelizáló nyilatkozatokat tettek. Ezek a kijelentések olyanmennyire formatív erejűek voltak a saját táboruk számára, hogy a mérési adatok alapján gyakorlatilag irracionális taktikai átszavazást többek számára vonzó, sőt szükséges alternatívává teheték.

4. táblázat: *A Focus össz-szlovákiai mérési eredményei a 2010-es választások előtt* (Forrás: Focus Research, www.focus-research.sk)

2010	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Valós
Híd	5,6	5,6	6,9	5,1	5,6	6,5	8,1
MKP	5,2	5,1	5,2	5,1	5,9	5,2	4,3
Összesen	10,8	10,7	12,1	10,2	11,5	11,7	12,4

Ha a valós végeredmények regionális leosztását nézzük, látható, hogy a Híd nemcsak a szlováklakta járásokban, de a magyarlakta régiók zömében

is eredményesebb volt vetélytársánál. Az MKP három járásban/körzetben tudta legyőzni a Hidat, kettőben pedig többé-kevésbé paritásos eredmény született: a Híd azonban hozni tudta a járások zömét, és igen jelentősen jobban teljesített az MKP-nál a nagyvárosokban, különösen Pozsonyban. Bár a két párt a magyar járások nagy részében együttesen is kevesebbet ért el, mint a „nagy” MKP 2006-ban, a Híd ezt a három nagyvárosban elegendő mennyiségű szlovák szavazattal tudta pótolni ahhoz, hogy összességében végül 0,8%-kal többet érjen el együtt a két párt, mint az MKP 2006-os eredménye volt. A gyakorlatban persze ez kisebb súllyal esik latba, mint az, hogy az MKP-ra adott, 4,3%-nyi, gyakorlatilag színmagyar szavazat nem eredményezett parlamenti képviselőt.

5. táblázat: A 2010-es parlamenti választások eredménye Szlovákiában, magyarlakta járások (Forrás: Szlovák Statisztikai Hivatal, www.statistics.sk)

Megye	Járas/körzet	MKP	Híd	MKP/ Híd	Össze- sen	2006
Kassa	Töketeremesi járás	15,05	12,71	118%	27,76	-1,44
Nyitra	Párkányi körzet	43,24	36,61	118%	79,85	-5,39
Besztercebánya	Nagykürtösi járás	17,69	15,44	115%	33,13	-1,29
Besztercebánya	Rimaszombati járás	19,64	20,06	98%	39,70	-1,15
Nyitra	Komáromi járás	34,63	37,73	92%	72,36	-3,81
Besztercebánya	Nagyrócei járás	10,81	12,62	86%	23,43	-3,02
Nyitra	Lévai járás	13,65	17,86	76%	31,51	-1,40
Kassa	Nagy Mihályi járás	5,24	6,97	75%	12,21	0,37
Besztercebánya	Losonci járás	9,49	13,06	73%	22,55	-0,75
Nagyszombat	Dunaszerdahelyi járás	32,87	50,87	65%	83,74	0,13
Nyitra	Vágsellyei járás	15,67	26,42	59%	42,09	-2,73
Nyitra	Érsekújvári körzet	10,54	19,94	53%	30,48	-3,52
Kassa	Rozsnyói járás	11,15	21,17	53%	32,32	-5,46
Nagyszombat	Galántai járás	14,16	29,37	48%	43,53	-2,06
Kassa	Kassa-vidéki járás	7,08	15,99	44%	23,07	2,51
Nyitra	Nyitrai járás	1,69	5,50	31%	7,19	0,63
Pozsony	Szenci járás	4,62	16,76	28%	21,38	-2,63
Kassa	Kassai körzet	1,48	8,51	17%	9,99	2,91

Pozsony	Pozsonyi körzet	0,66	8,43	8%	9,09	3,87
Összesen		4,33	8,12	188%	12,45	0,77

A választások után komoly számháború alakult ki azzal kapcsolatban, hogy ki mennyit gyűjtött végül be a magyar szavazatokból, hiszen a Híd esetében nem volt nyilvánvaló, hogy mennyi a magyar és mennyi a szlovák a szavazói bázison belül. Jelen tanulmányban csak egy – a lehetőségekhez mérten egyszerű – modellt javasolnék ennek felbecslésére. A „nagy” MKP 2006-ban 269 111 szavazatot szerzett, zömében – de nem kizárólag – magyaroktól.⁴ A választási részvétel 2010-ben országosan 4,2%-kal volt magasabb, mint 2006-ban. A magyarlakta járások átlagos növekménye szintén 4,26% volt, de a településsoros adatok szerint, bár a legalább 70%-ban magyarok által lakott településeken mintegy 6%-kal nagyobb volt a részvétel, mint 2006-ban, a két magyar pártra leadott szavazatok aránya csupán mintegy 1,6%-kal növekedett. Ennek alapján arra kell következtetnünk, hogy bár növekedhetett a magyar szavazók száma, jelentősen megnőtt a szlovák pártokat választók aránya is a magyarokon belül. Azzal számolhatunk tehát, hogy bár a magyar szavazók aránya szintén legalább 4%-nyival növekedett, a magyar pártokat választóké csupán 1,5%-kal – azaz mintegy 273 ezerre tehető a magyar szavazók száma. Ebből az MKP 109 638 szavazatát levonva mintegy 163 ezer a Híd választó korábbi MKP-szavazó („magyar”) adódik; a két párt arányában ez gyakorlatilag tizedre pontosan MKP 40% – Híd 60% arányt ad ki.

2010-ben a Híd 205 538 szavazatot kapott. Ebből 24 692 (12%) a magyarok által csak nagyon kis számban lakott járásokból érkezett – 2006-ban az MKP 2207 szavazatot kapott ugyanezekben a járásokban, a növekmény tehát 22 485 korábban nem magyar pártot választó („szlovák”) személy. Ez egyben azt is jelenti, hogy ezekben a járásokban a Híd 1,67%-os eredményt ért el a teljes népesség körében. Ha a Híd teljes szavazati állományából levonjuk a korábbi MKP-szavazóként elkönnyvelteket és az új északi szavazókat, akkor mintegy 20 ezer olyan szavazót kapunk, aki a déli járásokban él, és korábban nem az MKP-t választotta, most viszont a Hídra voksolt. A Híd táborán belül a szlovák szavazók aránya 2010-ben mintegy 20-25% lehetett.⁵

4 A továbbiakban ezt a csoportot „magyar pártot választóként”, etnikai megkülönböztetés nélkül kezeltem. Feltételezhető, hogy aki 2006-ban is az akkor még monoetnikus MKP-t választotta szlovák etnicitása ellenére, az 2010-ben sem etnikai alapon választott.

5 A bizonytalansági faktor itt abból adódik, hogy nem tudjuk, hogy a „nagy” MKP táborának hány százalékát alkották szlovák nemzetiségű szavazók, ezért az erre a számra épített becslések etnikai adatok képzésére csak korlátozottan alkalmasak.

A már említett 2010 januári Focus-kutatás arra is rávilágított, hogy mi nek az alapján oszlottak meg a korábbi MKP-szavazók a két párt között. Az MKP-szimpatizánsok elsősorban a párt magyarságát hangsúlyozták („védi a magyarok érdekeit” – 38%, „magyar vagyok” – 19%, „magyar párt” – 18%), illetve a megszokás is hajtotta őket („mindig őket választottam” – 14%, „bizalom” – 14%). A Híd-szimpatizánsokat Bugár Béla személye (50%) mellett a párt programja (25%), az újdonság vonzereje (17%), szimpátia (12%) és a párton belüli személyek (10%) motiválták. A két párt tábora ezen a ponton nem mutatott erős lezártaságot, másodlagos preferenciáik egyértelműen kölcsönösek voltak. A Híd-szimpatizánsok 35%-a, az MKP-sok 49%-a nem tudott kifogást felhozni a másik párttal kapcsolatban. Az egypártrendszer megtörését markánsan többen értékelték a szlovákiai magyarság szempontjából negatívnak (46%), mint pozitívnak (19%).

Önkormányzati választások, 2010

A parlamenti választások merőben átrendezték a politikai teret. A Híd nemcsak a parlamentbe, de a kormánykoalícióba is bekerült. Eközben az addig magabiztosnak tűnő MKP hirtelen a törvényhozáson kívül találta magát. Éppen ezért a párt számára nagyon fontossá váltak a helyhatósági választások, amelyeket csupán hónapokkal a parlamenti szavazás után, 2010 novemberében rendeztek. Az MKP számíthatott megyei képviselői további hároméves munkájára, de nyilvánvaló volt, hogyha helyi szinten talajt veszít a párt, akkor könnyen dezintegrálódhat: a tagság és a szavazók nagy része számára egyaránt jó alternatívának tűnhetett volna a nyeresben lévő Híddal való átigazolás.

Szlovákiában – az akkor érvényes – 2001-es népszámlálás alapján 564 olyan település (és pozsonyi/kassai településrész) volt, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja a 10%-ot, vagy pedig arányuk az 1%-ot és egyidejűleg számuk a 100 főt. Ezeket a településeket szokás magyarul lakta településeknek nevezni, és az önkormányzati választások során ezek képezték a Híd és az MKP küzdelmének terepét.⁶

Az 564 település közül 103-ban (18%) egyik párt sem állított jelöltet, illetve nem támogatott nyíltan független jelöltet. További 39 településen legalább az egyik párt jelen volt, de csupán valamely koalíció junior partnereként: zömében magyarok által csak kisebb arányban lakott településekről (Kassa és Pozsony több kerülete, Losonc, Nagykürtös) van szó. A két párt

⁶ Az MKP gyakorlatilag ezekre a településekre is korlátozta munkáját, a Híd viszont országosan aktív volt. Ez a tanulmány csak a magyar területek tendenciáit taglalja.

32 településen sorakozott fel közös, elsősorban a magyar pártok által támogatott jelölt mögött. 104 olyan település volt, ahol az MKP által indított polgármesterjelöltnek nem volt olyan ellenfele, amely elsősorban a Híd jelöltje lett volna; fordított irányban ez 134 alkalommal fordult elő, beleértve azokat a településeket is, ahol a Híd egy formálisan független polgármester támogatójaként tüntette fel magát. „Igazi” párharc a két párt között tehát a fennmaradó 152 településen alakult ki.

E párharcok közül 51 alkalommal (33,6%) nyert a Híd által támogatott jelölt (beleértve 14 függetlent), 73 alkalommal (48,0%) az MKP jelöltje, a fennmaradó esetekben pedig egy harmadik fél, zömében független jelöltek söpörték be a győzelmet, a gömöri Hubón (Hubovo) pedig döntetlen született. Fontos észrevétel, hogy ezek közül 44 településen támogatta a Híd az aktuális polgármestert (saját jelöltként vagy kívülről), akik közül 36 (81,8%) nyerni is tudott. Az MKP 60 polgármestert indított ezekben a párharcokban, közülük 50 (83,3%) nyert. Ez tehát jól mutatja a jelöltek személyének befolyását az eredményekre.

Ha ismét a teljes mintára fókuszálunk, úgy összességében elmondható, hogy az érintett településeken az MKP önállóan 129, a Híd pedig 82 polgármestert szerzett, 28 közösen támogatott, 3–3 koalícióban junior partnerként szerzett, valamint a Híd esetében 38 kívülről támogatott független polgármester mellett. A magyarlakta települések mintegy harmadában független, 19%-ában pedig elsősorban a szlovák pártok által támogatott polgármestert választottak (ebből 23 esetben a két magyar párt valamelyike által junior partnerként támogatott jelöltről volt szó). A két magyar párt összesen a polgármesterek pontosan felét szerezte meg. (Két településen pedig döntetlen eredmény született.)

6. táblázat: *A 2010-es önkormányzati választások: befutó polgármesterek* (Forrás: Szlovák Statisztikai Hivatal, www.statistics.sk)

Járás/ körzet	Tele- pülés	Híd				MKP			Közös		Füg- getlen	Egyéb párt(ok)
		ön- álló	koal.	függ.	ju- nior	ön- álló	koal.	juni- or	koal.	juni- or		
Pozsony	14				3				1		6	4
Szenc	17			3	1	1			2		8	2
Dunaszer- dahely	67	6		7		27		1	2		19	5
Galánta	23	6		7		3			2		4	1
Érsekújvár	14	1				4					8	1

Komárom	38	3		8		15			2		10	
Léva	56	8			4	8	1		2	1	21	11
Nyitra	24	4	1	1					1		10	7
Párkány	23	3				5					13	1
Vágsellye	11	1		1		5					3	1
Losonc	29	5			1	4					9	9
Nagy- kürtös	35	4	1	1	4	6			5		8	6
Nagyróce	17	2		3		3					3	6
Rimaszombat	73	16		3		18	1	1	1		16	16
Kassa	8				3			1		1	3	
Kassa- vidék	26	1		3	1	9			3		7	2
Nagy- mihály	18	9			1	3					5	
Rozsnyó	32	5		1		9	1		1		13	2
Töke- terebes	39	8	1		3	9			4		11	3
Összesen	564	82	3	38	21	129	3	3	26	2	177	77
Százalék- ban	100%	15%	1%	7%	4%	23%	1%	1%	5%	0%	31%	14%

A járásokat illetően az MKP egyértelmű győzelmet aratott Dunaszerdahelyen, Komáromban, Kassa-vidéken, Rozsnyón, Vágsellyén és Érsekújváron; a Hid Galántán, Nagymihályon és Nyitrán tudott előnyhöz jutni; a többi járásban döntetlen közeli eredmény született. A két párt egymás elleni indulása azonban problémákat okozott több városban is: Rimaszombaton (magyarok aránya 35%), Komáromban (60%) és Párkányban (69%) is a szlovák jelöltek érvényesültek, Füleken (64%) pedig még a Hid/MKP koalíciós jelölttel szemben is ilyen eredmény született.

Nem elhanyagolandó az a kérdés sem, hogy a pártok mennyiben voltak képesek saját polgármestereik számára önkormányzati többséget biztosítani. A Hid 50 polgármesterének (köztük 7 függetlennek) tudta bebiztosítani az önkormányzat automatikus támogatását (az összes polgármesterük 41%-a), az MKP-nak ez 81 alkalommal (61%) jött össze, ami jelentős előnyként vehető számításba a további önkormányzati munka minőségével kapcsolatban. 26 közös befutójuk közül a Hid 3, az MKP 7 polgármester mellett

szerezett többséget; a többi esetben a két párt közösen vagy külön-külön indított jelöltjei kerültek együttszavazási kényszerbe a testületben.

Összességében a Hídnek nem sikerült a parlamenti választási sikerét önkormányzati szintre is továbbvinni. Dél-Szlovákiában az MKP számára kedvezőbb eredmény született: több polgármestert szerzett, ezekhez több önkormányzati képviselőt tudott rendelni, és a korábbi polgármesterek jelentős számát saját soraiban tudta tartani. Ez levegőt, a továbbműködéshez szükséges erőt adott az elnökváltás⁷ után stabilizálódó pártnak. Másfelől a Híd sem volt teljesen sikertelen: egy korábban nulla helyi jelenléttel rendelkező párt mintegy 120 polgármester-partnert szerzett Dél-Szlovákiában, továbbiakat pedig északon, ami 2012-ben, az előrehozott választásokon sokat segített a párt stabilizációjában és az egyválasztásos pártok sorsának elkerülésében.

Parlamenti választások, 2012

A négypárti, jobbközép Radičová-kormány 2011 novemberében, rövid kormányzás után, a koalíciós pártok közötti belső feszültség áldozatává vált, a köztársasági elnök pedig – a pártokkal való egyeztetés után – előrehozott választások kiírása mellett döntött, időpontját pedig 2012 márciusára tűzte ki. Ez a Híd számára katasztrófális, az MKP számára viszont pozitív forgatókönyvet jelentett: előbbinek egy bukott kormány tagjaként, másfél évnyi parlamenti munka után kellett magát újból, másodsor megmérgettenie, miközben az MKP a külső szemlélő pozíciójából ajánlhatta magát a választók figyelmébe. A kampány szlovákiai szinten szokatlanul keményre sikeredett a sorozatos botrányok miatt – ebből Bugár Béla, a Híd elnöke sem tudta magát teljesen kivonni – az egykori négypárti koalíció két tagja is hatalmas veszteségeket szenvedett, és a tönk szélére került. Az MKP-nak azonban végül mégsem sikerült kihasználnia ezt a helyzetet: a választók akaratából a Híd 6,9%-os eredménnyel ismét a parlamentbe került, miközben az MKP néhány századdal még rontott is 2010-es számarányán.

⁷ 2010 júliusában, az MKP parlamenti választási kudarca után Berényi József váltotta Csáky Pált az elnöki székben.

7. táblázat A 2010-es parlamenti választások eredménye Szlovákiában, magyarulakta járások (Forrás: Szlovák Statisztikai Hivatal, www.statistics.sk)

Megye	Járás/körzet	Híd	MKP	Arány	Híd változás	MKP változás	Összesen	Összesen változás
Nyitra	Komárom	30,68	41,77	136%	-7,05	7,14	72,45	0,09
Nyitra	Párkány	36,3	47,03	130%	-0,31	3,79	83,33	3,48
Besztercebánya	Nagykürtös	13,15	17,01	129%	-2,29	-0,68	30,16	-2,97
Besztercebánya	Nagyróce	9,54	11,69	123%	-3,08	0,88	21,23	-2,20
Kassa	Töketerebes	11,07	13,41	121%	-1,64	-1,64	24,48	-3,28
Besztercebánya	Rimaszombat	18,68	21,25	114%	-1,38	1,61	39,93	0,23
Nagyszombat	Dunaszerdahely	43,61	39,55	91%	-7,26	6,68	83,16	-0,58
Nyitra	Léva	15,62	13,29	85%	-2,24	-0,36	28,91	-2,60
Kassa	Nagymihály	5,37	4,51	84%	-1,60	-0,73	9,88	-2,33
Nyitra	Vágsellye	21,72	17,29	80%	-4,70	1,62	39,01	-3,08
Kassa	Kassa-vidék	9,21	7,21	78%	-6,78	0,13	16,42	-6,65
Kassa	Rozsnyó	20,06	12,95	65%	-1,11	1,80	33,01	0,69
Nyitra	Érsekújvár	17,27	10,48	61%	-2,67	-0,06	27,75	-2,73
Nagyszombat	Galánta	25,68	15,3	60%	-3,69	1,14	40,98	-2,55
Besztercebánya	Losonc	15,33	8,76	57%	2,27	-0,73	24,09	1,54
Pozsony	Szenc	14,31	4,96	35%	-2,45	0,34	19,27	-2,11
Nyitra	Nyitra	5,02	1,45	29%	-0,48	-0,24	6,47	-0,72
Kassa	Kassa	5,82	1,49	26%	-2,69	0,01	7,31	-2,68
Pozsony	Pozsony	6,33	0,65	10%	-2,10	-0,01	6,98	-2,11
Összesen		6,89	4,28	62%	-1,23	-0,05	11,17	-1,28

Az eredmények ismét jelentős regionális különbségeket mutattak. 2010-ben az MKP három területi egységben tudott nyerni, 2012-ben ez a szám hatra emelkedett. Több járásban is teljesen egyértelmű volt a szavazók moz-

gása a Híd irányából az MKP-hoz (Komárom, Dunaszerdahely, Rimaszombat stb.), más esetekben azonban mindkét párt rontott korábbi eredményén. Egyetlen olyan járás akadt, ahol a Híd abszolút értékben meg tudta erősíteni pozícióit (Losonc). Az adatok azt is egyértelművé tették, hogy a magyar pártok közösen is jelentős mennyiségű szavazót veszítettek: a Híd által „leadott” 1,2 százalékpontot az MKP egyáltalán nem tudta lefogni és saját szavazójává tenni. Csupán öt járásban nem csökkent a két párt kumulált szavazati aránya.

A Híd csökkent szavazati aránya – mely egyébként a végelszámolásban csak egyetlen mandátum elvesztését hozta a korábbi 14-ből – ismét okot adott annak találgatására, hogy a két párt közül melyik és mennyi magyar szavazatot szerzett. A kérdésnek szimbolikus jelentősége is van: mindkét párt szívesen állítaná magáról, hogy ő bírja a szlovákiai magyarok többségének szimpátiáját. „Szokás szerint” a Híd szavazatainak eloszlása a kérdés: az MKP szavazói bázisa 2012-re vélhetően minden korábbinál kevesebb szlovákot tartalmazott a párt percepcióis jobbra tolódásának köszönhetően. A Focus által készített exit poll eredménye szerint a Híd táborán belül 44% lehetett a szlovák – eszerint magyar szavazójuk csak mintegy 99 ezer lett volna, 10 ezerrel kevesebb, mint az MKP-nak (109 483). Ezek az adatok azonban feloldhatatlan ellentétben vannak a településsoros adatokkal és a korábbi felmérési eredményekkel egyaránt. Egy, a választások utáni felmérés, amely 3:2 arányú Híd-előnyt mutatott ki a magyarok körében, szintén nincs összhangban az elvárásokkal, eltúlzott eredménye pedig a győzteshez való vonzódás (bandwagon-effektus) által jöhetett létre. Így szükségesnek tűnik a valós számok becslése a fentiekhez hasonló, de attól szükségszerűen eltérő módszerrel.⁸

A Híd északon ezúttal mintegy 24 ezer szavazatot szerzett, ezzel ott 1,5%-os eredményt érve el. A preferencia karikák és a településsoros adatok elemzése arra enged következtetni, hogy a Híd a dél-szlovákiai járásokban mintegy 12–16 százaléknyi szlovák szavazóval rendelkezhetett; másképpen fogalmazva: a délen élő szlovákok 2,3–3,1 százalékban választhatták a pártot. Ez konzisztens azzal az elvárással, hogy a magyarok között élő szlovákok körében a Híd szavazati aránya jelentősen, de nem döntően magasabb lehet északon élő társaiknál. A szavazatok eloszlása egyébként egyenlőtlen: azok a szlovákok, akik a magyarlakta járások tisztán szlovák településein élnek, vélhetően északi társaikhoz hasonlóan szavazhatnak; ezzel szemben a magyarokkal vegyes közösségekben élők szimpátiája magasabb lehet egy interetnikus párttal kapcsolatban. Összességében tehát mintegy 18–24 ezer szlovák Híd-szavazóval

8 További információért lásd Ravasz Ábel: Szlovákiai magyar választói viselkedés a számok tükrében. *Új Szó*, 2012. május 26. Elérhető online: <http://ujso.com/napilap/szalon/2012/05/26/szlovakiai-magyar-valasztoi-viselkedes-a-szamok-tukreben>.

számolhatunk délen a fent említett 24 ezer északi szlovák szavazón felül. A Híd tehát összességében mintegy 128–134 ezer magyar (73–76%) és 42–48 ezer (24–27%) szlovák szavazóval rendelkezhetett 2012 márciusában. A Híd által 2010 és 2012 között elveszített mintegy 30 ezer szavazatnak így nagyságrendileg kétharmada lehetett magyar szavazó.

Az MKP és a Híd által megszerzett magyar szavazatok száma így együttesen mintegy 237–243 ezer főt tesz ki. Ez mintegy 30 ezer fővel marad el a „nagy” MKP utolsó, 2006-os eredményétől. Kockázatos vállalkozás a „magyar szavazatot” a régi MKP szavazóbázisával egyenlővé tenni: a Híd szavazóinak egy része korábban nem a koalíciós pártot választotta, hanem otthon maradt vagy szlovák pártra szavazott. Ezzel szemben a régi MKP 270 ezer fős bázisában jelentős számmal akadtak szlovákok is – ez a két hatás tehát ellentétes irányú, erejüket azonban pontosan nem tudjuk felmérni. A fenti hibák ellenére ez a 270 ezer fő jelentheti azt az egyetlen megfogható plafont, amelyet a magyar pártokra szavazó magyarok számára adhatunk.

Másfelől érdemes figyelembe venni, hogy a szlovákiai magyarság körében van egy olyan, mintegy a teljes magyar választói kör 15%-át kitevő réteg, amely minden esetben szlovák pártokra szavaz. Ez a réteg egyénileg mutat fluktuációt, tömege azonban viszonylag állandónak tűnik – 2012-ben azonban a szavazóknak a kampány során történő elbizonytalanodása miatt némileg növekedni látszott. Érdemes még tekintetbe venni azt is, hogy a magyarlakta járások választási részvétele jelentősen esett 2010-hez képest. A pontos arányt ezúttal is csak becsülni lehet: a járási adatok alapján az otthonmaradók aránya a potenciálisan magyar pártra szavazók mintegy 8 százalékát tehetné ki.

Ezekben a keretekben belül felépíthető a magyar választók 2012-es viselkedésének becsült modellje. A magyar szavazók 75,7%-a döntött a Híd és az MKP mellett, 17,4% pedig szlovák pártot választhatott. A két párt közül a Híd 55:45 arányú többséget érhetett el az MKP-val szemben a magyarok körében.

8. táblázat: *A 2012-es szlovákiai magyar választói viselkedés becsült modellje*

Párt	Szavazat	Arány	Választók között	Magyar pártot választók között
Most-Híd	131 000	41,3%	44,4%	54,6%
MKP	109 000	34,4%	36,9%	45,4%
Szlovák pártok	55 000	17,4%	18,6%	
„Új” otthon maradók	22 000	6,1%		
Összesen	317 000	100,0%		

A 2011/12-es választási kampány ismételen lehetőséget adott a szlovákiai magyar szavazóknak, hogy átértékeljék pártpreferenciájukat. Mint az fent látható volt, ez részlegesen meg is történt, de korántsem olyan drasztikus mértékben, mint 2010-ben. A választások előtti közvélemény-kutatások egyértelműen dokumentálták a Híd megváltozott helyzetét és az MKP korlátozott potenciálját egyaránt:

9. táblázat: *A Focus össz-szlovákiai mérési eredményei a 2012-es választások előtt* (Forrás: Focus Research, www.focus-research.sk)

2011/12	November	December	Január1	Január2	Február1	Február2	Valós
Híd	7,0	8,3	6,4	7,2	6,0	7,0	6,9
MKP	3,6	2,8	3,4	3,8	2,4	3,9	4,3
Összesen	10,6	11,1	9,8	11,0	8,4	10,9	11,2

A mérésekből egy, a kormány bukása után 6–7% között stabilizálódó Híd és egy 4% körüli maximális potenciállal rendelkező MKP képe bontakozott ki. Ezekből a mérésekből már a kampány első fázisaitól kezdve egyértelmű volt, hogy az a fajta teljes irányváltás, amelyet több kommentátor is prognosztizált a kormány bukása és a Híd kormányzati szerepe kapcsán, nem fog bekövetkezni. Hasonlóan stabil képet mutattak a Focus Dél-Szlovákia felmérésének pártpreferencia-eredményei is:

10. táblázat: *A választani tervező szlovákiai magyar népesség pártpreferenciája a 2011/2-es kampányidőszakban* (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

Párt	November	Január	Február	Becsült választási
Most-Híd	43,0	45,1	43,0	41,3
MKP	22,8	22,9	20,1	34,4
Szlovák pártok	16,9	14,9	16,0	17,4
Bizonytalanok	17,4	16,6	21,3	-
Híd/MKP paritás	1,89	1,97	2,14	1,20

Jól látható azonban, vagy a végső választási eredmények a korábbi adatokhoz képest kiugróan jól sikerültek az MKP, és az elvártnál némileg rosszabbul a Híd számára. Mi okozhatta ezt a változást, amely megmozgatta a kampány során mért állóvizet?

A két párt közötti különbség szűkülésének elsődleges oka a taktikai szavazás jelensége volt. A Focus januári mérése szerint a Híd szimpatizánsainak 9%-a tervezte komolyabban azt, hogyha bizonyossá válik a Híd bejutása, az MKP-nak adja a voksát azért, hogy „ők is bejussanak”, további 20% pedig fontolgatta ugyanezt. Ez teljesen fordított helyzetet jelentett a 2010-ben látottaknál, amikor az MKP-tól a Híd felé zajlott a taktikai átszavazás, amit a két párt táborának jelentős kölcsönös másodlagos preferenciája okoz. A jelenségre a kampányanyagok is ráerősítettek. A választások utáni mérések szerint végül az MKP szavazóinak kb. 10%-át (11 ezer főt) tehetők ki a taktikai szavazók, ami 4 tizednyi különbséget jelentett országos szinten. Érdeemes figyelembe venni azt az összefüggést, hogy miközben az MKP eredménye 2010-ben és 2012-ben látszólag stagnált, a 2010-es 4,3% az MKP-tábor egy részének taktikai átszavazása mellett, a 2012-es 4,3% azonban a Híd-tábor egy részének átszavazása mellett történt, ami összességében akár országos szinten mintegy 1,2–1,3 százalékpontnyi csökkenést is jelenthetett az MKP valós támogatásában a két időpont között.

A másik fontos tényező a Híd-tábor egy részének otthonmaradása volt. Az adatok szerint a párt korábbi szimpatizánsainak akár 10%-a is kihagyhatta ezt a választást. Jelentős részük kiábrándulttá vált (27%), bizalmatlan volt a korrupt politikusokkal szemben (27%), 9%-uk pedig úgy érezte, „nincs kit választania”. A mérések szerint az ún. Gorilla-ügy – a Dzurinda-kormányok idején készült titkosszolgálati anyag, amely a kormányzati korrupcióról számolt be, és amelynek a kampány idejére időzített nyilvánosságra hozása utcai tüntetések sorát és jelentős szavazói átrendeződést indított be – viszont nem hatott döntően a hidas tábor kohéziójára és a szövegben név szerint említett Bugár Béla pártelnök megítélésére. A fenti folyamatból az MKP csak kis mértékben tudott profitálni: a bizalomvesztés nem pártváltásra, hanem elsősorban otthonmaradásra ösztökölte a szavazókat. Riasztó tény, hogy a Focus mérési eredményei szerint a potenciális magyar első szavazók csaknem 70%-a nem ment el választani.

Általános tendenciák

A fenti választási eredmények hátterének megismerése után, a közvélemény-kutatási adatokra építve néhány általánosabb érvényű megállapítást is tennék. A Híd 2009-es megalakulása után jelentősen átrendeződött a politikai tér. A Hídnak két alkalommal is sikerült a parlamentbe kerülnie azóta a választásokon, miközben az MKP ugyan mindkétszer kimaradt, de a jelek szerint – nem kis mértékben a helyi választásokon elért sikereire épít-

ve – nem kívánja bedobni a törülközőt. A két pártnak az azóta eltelt időszakban sikerült jelentős mértékben stabilizálni szavazói bázisát. A legfrissebb, 2013-as közvélemény-kutatási eredmények arról árulkodnak, hogy a két párt támogatottsága a magyarok körében állandósult.

11. táblázat: *A szlovákiai magyarok pártpreferenciái, 2011–2013.* (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

	Híd	MKP	szlovák pártok	bizonytalan	nem választana	Híd-MKP	Híd+MKP
2013 május	36,8	19,7	10,3	9,9	23,2	17,1	56,5
2012 ápr.	35,4	20,7	12,5	9,6	21,7	14,7	56,1
2012 jan.	34,3	17,5	11,8	12,7	23,7	16,8	51,8
2011 nov.	32,7	17,3	12,8	13,2	24	15,4	50,0

Ez a változatlanosság nem csupán felszínes jelenség: nem mindössze hasonló számokról, hanem a gyakorlatban is ugyanazokról a személyekről, alig változó bázisokról van szó. A közvélemény-kutatási adatok alapján 2013-ban a Híd 2010-es bázisának 81%-át, az MKP 68%-át tudja még maga mögött. A Híd táborából távozók elsősorban a választani nem tervezők közé kerültek, és csak kis részük választja ma az MKP-t. Másfelől azonban az MKP saját korábbi bázisának jelentős hányadát, 15%-át adta át a Hídnek ez idő alatt, pótolva az onnan távozókat. Bár az adatok nyilván némileg túlzóak – a megkérdezettek szeretik saját választói preferenciáikat konzisztensebbnek beállítani a valóságnál –, mindenképpen a viszonylagos stabilitás képzetét alátámasztó mérési eredményről van szó, és 2013 lévén, a választások után jelentkező bandwagon-effektus torzító hatására sem kell számítanunk (bár a választások előtt is jelentkezhet ilyesmi, de általában kisebb mértékben).

12. táblázat: *A szlovákiai magyar pártok táborainak mozgása 2010 óta.* (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

	Híd	MKP	szlovák pártok	bizonytalan	nem választana
2010: Híd	81,1	4,0	0,9	4,8	9,3
2010: MKP	15,2	67,7	3,0	3,0	11,0
2010: szlovák párt	18,3	4,2	60,6	4,2	12,7
2010: nem választott	18,2	8,5	8,5	12,6	52,2

Tanulságos az is, ha azt vizsgáljuk, hogyan alakul a két párt támogatottsága a másik párt bázisán belül. Ez a másodlagos preferencia, amely egy „kinek adná második szavazatát” típusú kérdéssel kerül felderítésre, 2010 és 2013 között nemhogy nem szűkült, de kifejezetten bővült. A Híd táborában belül korábban kb. egynegyednyi volt azok aránya, akik a Híd hiányában az MKP-ra szavaztak volna – zömük egyébként a többi jobboldali pártot választaná –, ez a szám viszont a 2011/2-es kampány során ugrásszerűen, 10 százalékponttal megnőtt, és azóta 40% körül stagnál. Az MKP táborán belül relatíve nagyobb, 32 százalékos volt a Híd másodlagos preferenciája 2010-ben; ez a szám 2011-re 40 százalék köré, majd pedig a 2011/2-es kampány során 50 százalék köré emelkedett. Egyértelműen tetten érhető a kampány diskurzusa: a Radičová-kormány bukása után a korábbinál erősebbé vált az „össze kell fogni” mantra vonzereje, és ez a táborok egymás pártjai iránti szimpátiáján is tükröződni látszik.

13. táblázat: *A szlovákiai magyar pártok táborainak másodlagos keresztpreferenciái.*
(Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

	2010/1	2011/11	2012/1	2012/4	2013/5
Híd → MKP	25,5	27,0	39,4	42,0	37,0
MKP → Híd	31,8	39,4	49,6	49,0	44,5

A Dél-Szlovákia felmérések eredménye szerint a kampány utolsó fázisában a szavazóknak már csak egy kisebb hányada érhető el. A teljes minta 2,8%-a dönt az utolsó napon, és 6,8%-a az utolsó héten; 71%-a pedig már jóval a választások előtt tudja, kit fog választani. A bizonytalanok 25%-a, a nem választók 31%-a elérhető még az utolsó hét során. A Focus 2012-es exit polljának eredményei jelentősen más eredményt mutatnak: a Híd-szavazók 14%-a és az MKP szavazók 15%-a jelezte azt, hogy az utolsó napon kíván dönteni, 7,5% illetve 7,9% pedig azt, hogy az utolsó héten. Véleményem szerint ebben az esetben az exit poll adatai tűnnek relevánsabbnak, hiszen azok a valóban választóktól kerülnek lekérdezésre, közvetlenül a választás aktusa után.⁹ A szlovák átlag egyébként 12% az utolsó napra és 11% az utolsó hétre nézve.

⁹ Könnyen lehet, hogy az exit poll és a standard felmérésben feltett, látszólag azonos kérdés más adatot mér: az exit poll gyakorlati, a standard felmérés pedig elméleti szinten kérdez a választás aktusáról, ezért előbbi esetben a voks leadásának konkrét eldöntésére, a második esetben pedig a szavazási szándék létrejöttére vonatkozhat a válasz.

A két párt tábora részben azonos, részben más szempontokat mérlegel akkor, amikor pártot választ. A Híd szavazóit elsősorban a pártvezető személye, a magyar érdekek képviselője és a pártprogram motiválja; az MKP esetében a sorrend a magyar érdekképviselő, a program, illetve a pártvezető. Érdekes módon a szlovákiai közhangulatot mindig a magyarok átlagánál jobban leképező, szlovák pártokat választók csoportjánál a sorrend pártprogram, pártvezető és Gorilla-ügy: soraikban lehetnek tehát azok is, akik a Hídtől pont a Radičová-kormány bukása és a korrupciós botrányok miatt távoztak. Az egyéb választói csoportok érzékenysége erre az ügyre alacsony maradt.

14. táblázat: *A szlovákiai magyar választadók pártválasztását leginkább befolyásoló tényezők, 2012. április. Alacsony-magas befolyás, 1-től 5-ig terjedő skálán.* (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

	teljes minta	Híd	MKP	szlovák pártok	bizonytalan	nem választana
pártvezető személye	1,88	1,65	2,06	2,00	2,31	2,45
magyar érdekek képviselője	1,96	1,73	1,24	3,83	2,92	2,27
pártprogram	1,98	1,93	1,96	1,93	2,29	2,64
helyi jelöltek személye	2,45	2,28	2,09	3,09	3,15	3,50
választási kampány	2,70	2,51	2,67	3,16	2,69	3,00
megszokás	2,92	3,07	2,26	3,49	3,50	2,27
Gorilla-ügy	3,37	3,60	3,23	2,86	3,71	3,55

A két párt táborában jelentős különbség van a legfontosabb problémák percepciójában is. Mindkét csoport a gazdasági-szociális témákat tartja a legfontosabb problémáknak, azonban az MKP szavazóinak körében nagyobb az elégedetlenség általános szintje. Szintén fontos különbség, hogy míg a két tábor gyakorlatilag azonos módon érdekelték a kisebbségi lét gyakorlati oldalát érintő ügyek (oktatás, kultúra, nyelvtudás, jogok, önkormányzatiság), addig a nacionalizmus kérdését (magyarellenes közhangulat, Slotá, kettős állampolgárság, intolerancia, magyar–szlovák kapcsolatok) az MKP szavazói ennél is fontosabbnak ítélték meg, miközben a Híd-tábor tagjai számára ezen problémák súlya relatíve kisebbnek tűnt.

15. táblázat: *A két párt szavazóbázisai által megjelölt legfőbb problémák, 2012. január.* (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

Párt	Gazdasági problémák	Nemzetiségi lét ügyei	Naciona- lizmus	Politikai témák	„Nincs probléma”
Most-Híd	49,6	34,3	18,1	7,5	15,1
MKP	58,9	31,8	36,4	14	6,2

Az egyes szavazói csoportok egymástól demográfiai tulajdonságaik alapján is megkülönböztethetők. A Híd táborában kifejezetten felülreprezentáltak a jól szituált családok és a városiak, valamint a nők, a jól képzettek és a panelben élők. A párt az MKP-nál jobban, de a szlovák pártoknál gyengébben teljesít a diákok körében. Az MKP a nyugdíjasok között felülreprezentált, a nők, a diákok, illetve a város- és panellakók között viszont épp fordítva. Nem meglepő, hogy a bizonytalanok között a diákok és az alacsonyán képzettek, a nem választók között pedig a nyugdíjasok és az alacsonyán képzettek felülreprezentáltak. A szlovák pártok szavazói leginkább a Híd-táborral kompatibilisek: esetükben is jobban szituált, magasabban képzett, nagyobb arányban városi és panelben élő személyekről van szó.

16. táblázat: *A szlovákiai magyar válaszadók demográfiai jellemzője pártválasztás szerint.* (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

	teljes minta	Híd	MKP	szlovák pártok	bizonytalan	nem választana
jól szituáltak	20,6	28,7	18,6	21,7	14,8	12,2
nők	52,7	54,5	47,5	51,2	57,1	52,5
csak alapiskolát végeztek	34,7	27,7	32,7	27,5	40,7	47,6
főiskolát végeztek	5,7	7,5	5,6	7,6	3,0	3,3
nyugdíjasok	21,9	17,4	32,7	19,6	16,1	23,8
diákok	7,2	6,0	4,6	7,2	16,1	7,0
2 ezer fő alatti falvak	43,1	40,0	46,0	36,6	49,1	46,3
5–20 ezer fős városok	20,9	22,9	17,5	22,0	21,1	19,8
panelben élők	25,2	27,1	19,1	31,6	26,7	23,6

A pozsonyi Inštitút pre verejně otázky (IVO) a 2010-es és 2012-es választások előtt is kísérletet tett az egyes pártok táborainak értékelésére.

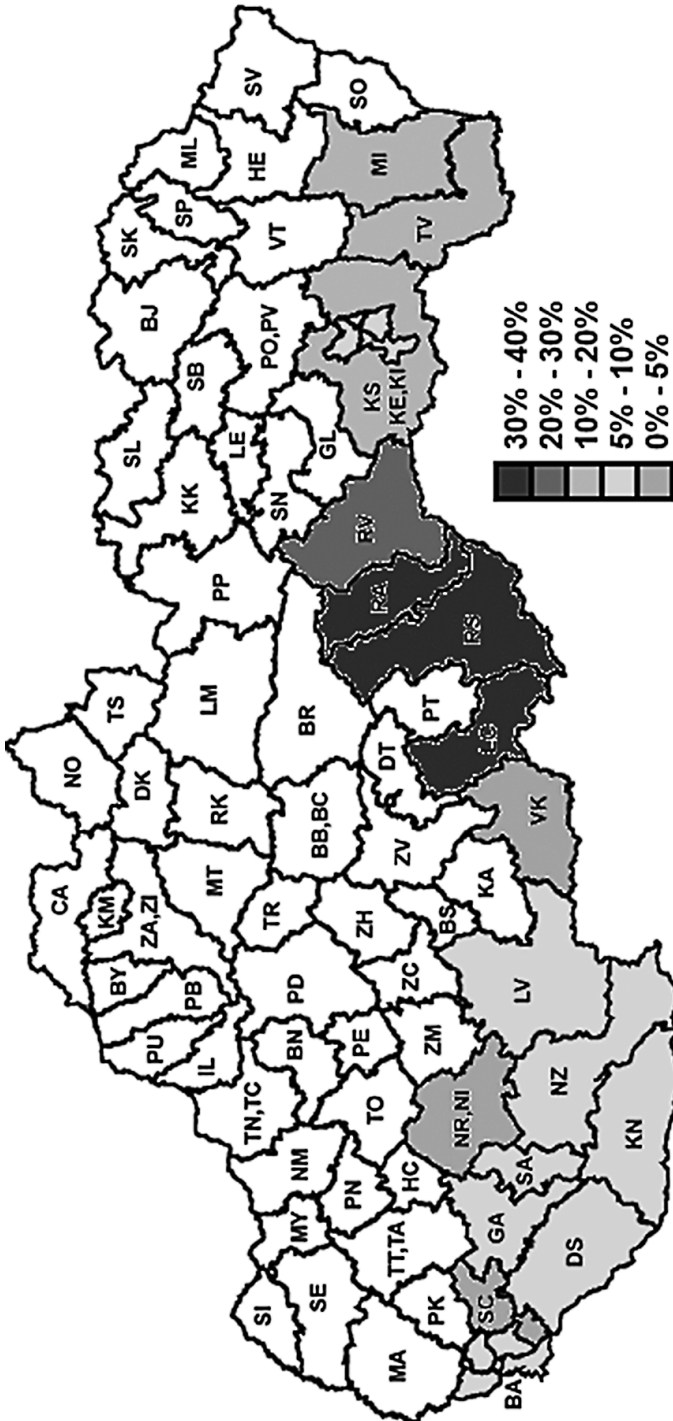
re.¹⁰ 2010-ben az MKP szavazói magukat egyértelműen jobboldaliként definiálták (46%), miközben a Híd elsősorban centristának (47%). 2012-re a Híd szavazói gyakorlatilag utolérték az MKP-t: 53%-uk jobboldalinak nevezte magát, miközben a 2010-ben még 16%-ra becsült baloldali kontingens teljes mértékben eltűnt. Az öndefinícióval párhuzamosan azonban a magyar szavazók gondolkozása korántsem mentes a baloldali elemektől: a 2010-es MKP szavazóinak 77%-a gondolta úgy, hogy az államnak gondoskodnia kellene polgárai jólétéről, ami minden politikai tábor közül a legmagasabb arányt jelentette. Az így gondolkozók száma a Hídon belül 50%-ról 60%-ra emelkedett a két lekérdezési kör között. Az IVO adataiból az is egyértelmű, hogy az MKP szavazói 2010-ben a Hidéihez képest jóval pesszimistábbak voltak, és ezzel összefüggésben egyben kevésbé büszkéek is saját országukra.

17. táblázat: *Az IVO értékkutatásának eredményei, 2010–2012.*
(Forrás: IVO, www.ivo.sk)

	MKP 2010	Híd 2010	Híd 2012
baloldali	6	16	1
centrista	29	47	33
jobboldali	46	33	53
paternalizmus	77	50	60
büszkeség Szlovákiára	21	45	–
optimista	21	29	–
romló korrupció	94	82	–
romló igazságosság	83	71	–
romló demokrácia	82	49	–

Fontos szót ejteni a szlovákiai magyarságon egyesek által belül, mások által kívül értelmezett szlovákiai magyar romákról. A 2011-es népszámlálási adatok másodelemzésével létrehozott becsléseim szerint ma mintegy 511 ezer magyar kötődésű ember élhet Szlovákiában, közülük pedig legalább 60 ezerre tehető a magyar kötődésű romák száma (kb. 11–12%). Ez egy jelentős tömeget képez a szlovákiai magyarságon belül, különösen mivel annak egyetlen pozitív népszaporulattal rendelkező csoportját jelenti.

¹⁰ Bútorová, Zora – Gyárfášová, Oľga: *Slovensko pred voľbami*. Inštitút pre verejnú otázký, Bratislava, 2010, 2012.



2. ábra. Roma kötődésűek aránya a magyar kistérségeken belül Szlovákia magyar lakta járásában. Becslés, 2012.

Eloszlásuk a magyarságon belül változó – egyes járásokban becsléseim szerint a magyar kötődésű lakosság több, mint harmada roma kötődésű is egyben.¹¹

Bár a Híd és az MKP egyaránt tett formális lépéseket a roma közösség irányában, és mindkét párt választási listáin rendszeresen előfordulnak romák is – polgármesterjelöltként helyenként sikerrel is járnak –, összességében nem mondható el, hogy komolyabb erőfeszítések történtek volna a roma közösségnek a választói folyamatba való bekapcsolására. A jelek szerint pillanatnyilag az MKP jobb effektivitással képes a roma közösség megszólítására: a magyar romák által legnagyobb arányban lakott 11 településen a Híd szavazati arányának 86%-át szerezték meg, és hasonlóan jól teljesítettek a kiterjesztett, 40% feletti magyar roma aránnyal rendelkező 37 tagú listán is. A településsoros adatok regresszióelemzése szintén arra utal, hogy a magyar romák szignifikánsan nagyobb arányban választják az MKP-t, mint a Hidat.

18. táblázat: *A Híd és az MKP eredménye a magyar romák által lakott településeken.*

magyar romák becsült aránya	MKP	Híd	MKP/Híd
10%+	45 318	70 750	64%
20%+	26 702	36 872	72%
30%+	12 660	16 261	78%
40%+	4303	4829	89%
50%+	1892	2205	86%

Hasonló, bár korántsem azonos téma a szlovákiai magyar társadalom legszegényebb tagjainak pártpreferenciája. A mintába bekerülő, szegénységi küszöb alatt élők a teljes vizsgált időszakra vonatkozóan 25,5%-ban a Híd, 19,5%-ban az MKP, 7%-ban a szlovák pártok választói. Több, mint harmaduk (35,3%) nem választó, 12,8% pedig bizonytalan pártpreferenciájával kapcsolatban. A baloldali Smer támogatottsága – némileg meglepően – körükben is nagyon alacsony (3,3%).

Végül érdemes kitérni a kettős állampolgársággal kapcsolatos politikai véleményekre is. Mint ismeretes, a kettős állampolgárság felvételének lehetősége a szlovákiai magyarság körében elsősorban a Fico-féle, a szlovák ál-

¹¹ További információért lásd Ravasz Ábel: *Szlovákiai magyarok és a népszámlálás: mérleg és elemzés*. Kempelen Intézet, Komárom, 2012.

lampolgárság elvesztését kilátásba helyező ún. ellentörvény miatt nem volt különösebben sikeres. Jelen sorok írásakor az ismert hivatalos adat szerint 1515 személy, azaz a szlovákiai magyarság mintegy 0,3%-a lett csak kettős állampolgár. A látens érdeklődők száma ennél nagyobb: 2013-ban a megkérdezettek 27,4%-a tartotta inkább fontosnak a kettős állampolgárság kérdését, közülük 10 százalék a maximális fontosságot rendelte a kérdéshez. A fontosság összértékelése egy 0-tól 10-ig terjedő skálán, ahol 10 a legfontosabb, 4,13 pont lett, ez azonban jelentős varianciát mutat az egyes szavazói csoportokon belül: az MKP-tábor kimagaslóan nagy fontosságot tulajdonít a kérdésnek, a többi csoport kevésbé érdeklődő.

19. táblázat: *A kettős állampolgárság fontossága az egyes szavazói csoportok számára. 0–10 skála, 10=maximális. (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)*

Híd	3,97
MKP	5,65
szlovák pártok	3,64
nem választana	3,50
bizonytalan	3,31
átlag	4,13

2013 májusában a felmérés során lekérdezésre került a szlovákiai magyarok magyarországi pártpreferenciája is. Mintegy harmaduk akart és tudott pártot megjelölni; a Szlovákiában is pártot választóknak pedig kb. 45%-a. A Fidesz a teljes minta pártválasztói között 47%-ot ért el, a balközép ellenzék pártjai pedig 41%-ot. A Gyurcsány-féle DK első helye az ellenzéki pártok között talán egyfajta hírciklusbeli fáziskéséssel, alacsonyabb informáltsággal, valamint a volt miniszterelnök magas ismertségével magyarázható, de mindenesetre megkérdőjelezi az érvényes, antagonisztikus baloldal/határon túli narratívát. Egyébiránt is jelentős eltérés mutatkozik a táborok között: az MKP esetében a Fidesz kétharmados többséggel rendelkezik, és a Jobbik is 16%-ot kapna, míg a Hídnál a Fidesz-szimpatizánsok kisebbségben vannak az ellenzék preferálókka szemben. Különleges helyzet, hogy a Szlovákiában szlovákokat választók ötöde a Jobbikkal szimpatizál. Ezen csoport jelentős része a libertárius, 2009 óta létező SaS szimpatizánsaiból áll, ami megerősíti azt a tételt, hogy az „új pártokat” választók számára az újdonság, a kívülállóság iránti vágy – illetve ez esetben talán a közös euroszkeptizmus is – felülírja az ideológiai preferenciát.

20. táblázat: *A szlovákiai magyarok magyarországi pártpreferenciái.* (Forrás: Dél-Szlovákia kutatás, Focus)

	teljes minta	Híd	MKP	szlovák pártok
Fidesz	15,4%	17,9%	36,3%	3,9%
DK	4,9%	9,2%	2,1%	9,1%
MSZP	4,7%	5,9%	5,5%	3,9%
Jobbik	3,7%	1,5%	8,9%	5,2%
Együtt 2014	2,3%	4,4%	1,4%	1,3%
LMP	1,6%	3,3%	0,0%	3,9%
bizonytalan	25,4%	23,4%	19,2%	37,7%
nem választana	41,9%	34,4%	26,7%	35,1%
<i>Pártválasztók: Fidesz</i>	<i>47%</i>	<i>42%</i>	<i>67%</i>	<i>14%</i>
<i>Pártválasztók: balközép ellenzék</i>	<i>41%</i>	<i>54%</i>	<i>17%</i>	<i>67%</i>
<i>Pártválasztók: Jobbik</i>	<i>11%</i>	<i>4%</i>	<i>16%</i>	<i>19%</i>

Összegzés

Mint láthattuk, a 2009-ben kialakult szlovákiai magyar kétpártrendszer a stabilizálódás felé halad. Miközben a Híd két alkalommal is sikeresen vette a parlamenti bejutáshoz szükséges 5%-os küszöböt, az MKP kétszeri kimaradása ellenére sem vesztette el bázisának tömegét. A két párt szavazói hűségesek, annak ellenére, hogy másodlagos preferenciájuk egyre nagyobb mértékben a másik párt felé húzza őket. Ez a tendencia a jövőben potenciálisan a két párt újraegyesítésének ágyazhat meg.

A Híd szavazói táborán belül kb. 20–25 százalék lehet a szlovákok aránya, tehát változatlanul birtokolja a magyarokat képviselő pártokra szavazó magyarok szavazatainak többségét. Bázisa jobban szituált, városiasabb és magasabban képzett, mint riválisáé. A pártot választók az átlagnál jobban kötődnek a pártvezető személyéhez, és a nacionalizmusnál jobban érdekli őket a nemzetiségi lét mindennapi megélése, annak gyakorlati problémái.

Az MKP tábora látszólagos állandósága ellenére is némi zsugorodáson ment keresztül 2010 és 2012 között, amennyiben a taktikai átszavazók jelenségét is számba vesszük. A párt elsősorban az alacsonyabban képzett, nyugdíjas, családi házakban és falvakon élő kategóriákban kompetitív, de az

egyéb demográfiai csoportok között is stabil támogatottsága van. Választói a párt magyarságát díjazzák, és a nacionalizmus kérdését központi problémának látják.

A szlovákiai magyarság választói szempontból több problémával is küzd. Egyrészt a demográfiai nyomás miatt egyre nehezebben elképzelhető az, hogy a két párt egyidejűleg is a parlamentbe jusson; ahhoz egy kimondottan szerencsés szavazateloszlásra lenne szükség. Ez a jelenlegi kétpárti modellt középtávon már veszélyeztető folyamat. Másrészt a fiatalok körében nemcsak a bizonytalanok, de a szlovák pártokat választók aránya is kiugróan magas. A szlovákiai magyar választók egészére igaz, hogy választási kedvük csökken, és a Hídtól annak kormányzati teljesítménye miatt elpártolókat az MKP sem tudta meghódítani magának. Ez a fajta alulteljesítés a jövőben komoly problémákat okozhat a jelenlegi politikai képviselő tagjainak. Harmadrészt a magyar romák egyre növekvő, de már ma a magyarságon belül 10%-ot kitevő csoportja változatlanul alacsonyan integrált politikailag. Ez egyszerre lehetőség és veszély a magyar politikai képviselő szempontjából. Végül pedig ott van a rendezetlen kettős állampolgárság kérdése: e helyzet stabil rendezése nélkül elképzelhetetlen, hogy a szlovákiai magyarság komolyabb szerepet töltsön be az összmagyar politikai fórumokon, és féltő, hogy másodlagos, ignorált csoporttá válik még a határon túli közösségeken belül is. A jövő szlovákiai magyar politikai képviselőének ezekre a kérdésekre egyidejűleg kell megtalálnia a választ.